

etiamsi recipiens beneficium sua sponte haberet propositum restituendi illud beneficium ipsimet danti, vel alteri ejus amico, vel consanguineo, quia liberum illi est hoc facere, et quamdiu ab alio non exigitur, nulla est difformitas; necesse est ergo, ut confidentia incipiat ex parte dantis; ergo etiam necesse est, ut hæc intentio dantis sit etiam nota recipienti. Quod ergo ait Pontifex, *sola dimittentis intentione*, subintelligit, cognita quacumque ratione a recipiente, etiamsi inter eos non intercedat pactum, nec expressus sermo de hac re, sed conjecturis et quasi nutibus se intelligant. Quæri vero potest, quam certa vel probabilis cognitio hujus intentionis dantis requiratur in recipiente. Respondeo, debere esse ita moraliter certam, ut sine peccato seu temeritate judicari possit, eum hujusmodi intentionem habere. Unde, si considerata conditione, vita et honestate dantis, et aliis probabilibus conjecturis, possit probabiliter credi, illum non habere illam intentionem, etiamsi rationes aliquæ suspicandi vel dubitandi occurrant, possunt et debent deponi; nec incurretur censura recipiendo beneficium ab hujusmodi dante, quia nemo debet de proximo suo malum temere suspicari; et alioqui semper est licitum juxta prudens et probabile judicium operari. Quando vero conjecturæ sunt adeo vehementes, ut sufficiant ad id probabiliter credendum, tunc sufficit illa cognitio, ut receptio talis beneficii vitanda sit sub hac censura.

17. *Recipiens beneficium ab eo qui existimatur habere confidentiam, cum non habeat, an incurrat censuram.* — Quæret vero ulterius aliquis, an incurrat hanc censuram is, qui recipit beneficium ab aliquo, quem existimat illud dare cum intentione confidentiæ, cum alter revera talem intentionem non habeat, sed per temeritatem vel errorem ab alio existimata sit. Respondeo in primis, quamdiu recipienti non constat suam existimationem falsam fuisse, teneri saltem ex conscientia erronea, se ut excommunicatum habere, quia secundum dictamen conscientiæ suæ hanc legem violavit, et consequenter in ejus censuram incidit, non quoad se, sed suam conscientiam, ut aiunt. At vero si postea illi constet alium non habuisse talem intentionem, consequenter intelliget se non incurrisse censuram, et cum deponat conscientiam, nullo modo ligatus manebit, quia crimen commissum ex sola conscientia erronea et non juxta veritatem actionis, non suffi-

cit ad veram censuram in re ipsa contrahendam, ut supra probatum est; potest autem de tali deceptione postea constare altero e duobus modis: primo, si postea attentius et prudentius expendens conjecturas, quas prius habuit, intelligat non illas fuisse sufficientes ad id existimandum, et postea majores non habeat, neque novum indicium talis intentionis. Secundo, si postea is, qui dedit beneficium, intellecta conscientia alterius, omnino neget se habuisse talem intentionem; et præsertim si id juramento confirmet, et nullo modo velit, aut permittat, ut effectus talis confidentiæ executioni mandetur. Nam quodlibet istorum sufficit ad moralem certitudinem et securitatem in conscientia, quidquid sit de foro exteriori.

18. *Incurratne hanc censuram qui a confidente beneficium recipit sine intentione operandi juxta confidentiam ejus.* — Tandem inquiri circa hoc potest, si quis recipit beneficium a dante cum prædicta intentione confidentiæ, absque intentione operandi postea juxta confidentiam ejus, sed animo decipiendi illum, an tunc incurrat hanc censuram, et alias pœnas hujus legis. Videtur enim non incurrare; nam ille actus est imperfectus in suo genere, et in rigore ex parte recipientis non habet malitiam, vel speciem simoniæ, quam Pontifex punire intendit. In contrarium vero est, quia Pontifex absolute videtur prohibere, recipere beneficium a dante cum tali intentione, nihil dicens de proposito recipientis. Item Pontifex intendit omnem hujusmodi resignationem, seu donationem interdiceret, ut participantem labem simoniæ; et ideo etiam vult, ut recipiens illi non cooperetur. Res quidem videtur dubia; nihilominus tamen probabilius censeo non incurrare, quia censura hæc proprie fertur contra eum, qui beneficium recipit in confidentiam; hic autem vere non recipit in confidentiam, etiamsi alter ita det; oportet tamen, ut recipiens exterius non significet se recipere in confidentiam; nam id satis esset, ut in confidentiam beneficium reciperet, etiamsi non haberet propositum implendi, quia sicut aliud est velle promittere, aliud proponere implere promissum, et potest stare primum sine secundo, ita in præsentia aliud est velle recipere in confidentiam, aliud proponere confidentiam implere. Et potest stare primum sine secundo, nam ad primum sufficit velle alteri concedere confidentiæ signum; nam hoc ipso necessario vult se obli-

gare intra latitudinem confidentiæ, etiamsi alioqui habeat voluntatem non id faciendi, sed decipiendi; hic autem prohibita est receptio in confidentia, quidquid sit de proposito implendi. At vero si quis neque habeat propositum implendi, neque voluntatem recipiendi in confidentiam, ideoque nolit ullum confidentiæ signum alteri dare, quamvis intelligat alterum sub ea fiducia dare, non propterea incurret in foro interno conscientiæ, quia revera non committit confidentiæ vitium, quod hic tantum punitur.

19. *Secundus confidentiæ modus explicatur.* — Secundus modus confidentiæ ibi declaratus est, *si collator conferat beneficium quovis modo vacans, aut si patronus etiam laicus præsentet, vel elector eligat aliquem ea conditione tacita, vel expressa, ut postea confirmatus, electus, vel præsentatus conferat fructus, vel partem eorum ad utilitatem, vel libitum conferentis, vel cedentis, aut alterius cujuscumque, vel etiam, ut pro arbitrio eorundem, vel alterius, de beneficio disponat contra juris communis ordinationem.* Quæ sola verba ultima indigent aliqua expositione. Non est enim sensus, necessarium esse, ut confidentia sit de dispositione facienda contra jus commune, id est, in aliquem indignum, irregularem vel aliquid simile, aut quod futura sit sine auctoritate Prælati; nam hoc modo non satis occurrebatur huic malo, quod Pontifex intendit; raro enim includit confidentia illam deformitatem. Quotiescumque ergo malitia confidentiæ intervenerit, etiam si sit in ordine ad personam dignam, et cum intentione adhibendi omnia necessaria secundum commune jus ad collationem, est hoc loco interdicta, nam propter hoc præcipue fertur hæc lex, non propter aliam malitiam. Sensus ergo est hujusmodi collationem, præsentationem, vel electionem sub tali conditione esse contra juris communis ordinationem.

20. Advertere etiam oportet in hac clausula, quod non solum loquitur de futuris, sed etiam de præteritis, ut patet ex illis verbis: *Contulerit antehac, vel conferet in futurum.* Cum autem excommunicatio non feratur pro præteritis, ut supra dictum est, non potest hæc censura simpliciter cadere in præterita facta, nisi sub aliqua conditione in futurum, quæ paulo inferius explicatur, ubi excommunicantur omnes, qui hujusque beneficia, pensiones, et alia hujusmodi, intercedente hoc confidentiæ vitio, receperunt, ac retinent,

nisi statim celeri dimissione sibi prospexerint. Ubi etiam noto, hujusmodi excommunicationem semper ferri in recipientes, non vero in conferentes, eligentes, vel præsentantes. Ex quo etiam intelligi potest, alteram superiorem clausulam non esse positam, ut censura pro facto præterito ferretur, sed ut aliæ pœnæ in foro exteriori imponerentur; et ad explicandum modum præsumendi, vel probandi hujusmodi confidentiam in foro externo, et ad eandem fori exterioris præsumptionem pertinent alii duo modi confidentiæ, quos consequenter describit Pius V, et ibi legi possunt, in quibus non obstante præsumptione fori exterioris, semper advertendum est (ad judicandum de censura in interiori foro) an revera talis confidentia intercesserit; parum enim oberit præsumptio, si in re ipsa non fuit confidentia. Atque eodem sensu accipiendum est verbum illud in fine ultimæ clausulæ positum: *Licet ipsum confidentiæ crimen alterius tantum partis conscientia sit admissum;* nam hoc etiam pertinet ad præsumptionem fori exterioris, ut Navarr. declaravit in Summ., cap. 28, num. 110, vers. 6. In quo alia, quæ ad hujus constitutionis declarationem conferunt, legi possunt.

Octava excommunicatio contra violantes suspensionem contractam per indebitam admissionem resignationis beneficii.

21. *Pii V constit. 58.* — Octava excommunicatio reservata sumitur ex eodem Pio V, constitutione 58, *Quanta*, in qua agit de beneficiorum collatione, præsentatione, etc. Et primo suspendit Episcopos, et quoscumque beneficiorum admittere, si id faciant extra casus designatos, et contra formam ibi præscriptam. Deinde in eos profert sententiam excommunicationis reservatæ, si post contractam prædictam suspensionem, actus, a quibus sunt suspensi, exercere attentaverint. Ubi solum est considerandum, hujusmodi excommunicationem non imponi propter violationem similis suspensionis, sed tantum quando suspensio contracta est propter tale delictum, quia pœna legis non est extendenda ultra casum legis. Unde verba illius constitutionis sunt: *Et nihilominus in eos, qui sic suspensi,* etc. Idem animadvertendum est, prædictam suspensionem non solum a singularibus personis, sed etiam a Capitulis, seu conventibus incurri posse, si ad ea pro-

visio beneficiorum, seu admissio resignationum pertineat, et in usu ejus contra dictam constitutionem delinquunt. Quia vero excommunicatio ferri non potest in Capitulum, seu conventum, ideo in prædicto casu loco excommunicationis fertur suspensio a divinis in hujusmodi Capitula, vel conventus, ut in eadem constitutione habetur.

22. *Nona excommunicatio ex Concil. Trident.* — Nona excommunicatio sumitur ex Concil. Tridentino, sess. 22, cap. 44 de Reformat. Estque quoad personas clericorum, et laicorum, qui præsumunt usurpare quacumque arte aut modo bona, res, jura, fructus, redditus, aut jurisdictiones alicujus Ecclesiæ, aut beneficii secularis, vel regularis, Montium Pietatis, vel aliorum piorum locorum, et sic occupantes, vel impediētes, ne ab eis percipiantur ad quos jure pertinent, anathemati subjicit, donec plene restituant, et a Romano Pontifice absolvantur, et ex hoc ultimo verbo constat hanc censuram reservatam esse.

23. Præter has censuras invenientur aliæ in aliquibus Conciliis præsertim ex novioribus, ut in Lateranensi sub Leone X, et in dicto Bullario Summorum Pontificum, sed adeo sunt occultæ et ignoratæ, ut extra usum esse videantur, ideoque vel nunquam fuerint receptæ, vel jam sint abrogatæ, et propterea nec auctores frequenter illas pertractant, neque mihi utile visum est circa eas immorari. Præsertim quia omnes, quæ sunt alicujus momenti, ad eas, quas pertractavimus, reduci possunt. Præterea in privilegiis religionum invenientur nonnullæ excommunicationes Summis Pontificibus reservatæ, quales sunt illæ, quas de religionibus Prædicatorum et Minorum tractant scribentes, præsertim Antonin., 3 part., tit. 24, cap. 70; et Cajet., verb. *Excommunic.*, cap. 84; et Sylvester, *Excommunicatio*, 7, num. 84; et Navarr., cap. 27, num. 44, quibus annotatione dignum nunc nihil addendum occurrit.

DISPUTATIO XXIII.

DE EXCOMMUNICATIONIBUS NON RESERVATIS SUMMO PONTIFICI.

Excommunicationes has nonnulli dividunt in reservatas Episcopis, et eas, quæ nulli reservantur, ut videre licet in Sylvestro, Angelo, Navarro, et aliis. Cajetanus vero omnes excommunicationes non reservatas Papæ Epi-

scopales vocat. Mihi prior divisio non est visa necessaria, quia, ut statim in sect. 4 ostendam, nullæ sunt excommunicationes ipso jure latæ, quæ nunc obligent, et sint Episcopo reservatæ, præter eas, quæ a nobis obiter tactæ sunt, dum excommunicationes Papæ reservatas explicarem; illa vero appellatio Cajetani non ex reservatione sumpta est, sed ex eo, quod ad absolvendum ab his excommunicationibus potestas quasi ordinaria est in Episcopo, in aliis vero per quamdam communicationem seu participationem. Omnes ergo censuras non reservatas Papæ simpliciter non reservatas appellamus, de quibus eodem ordine, quo de reservatis dicemus.

SECTIO I.

Utrum aliquæ excommunicationes sint ipso jure latæ, et reservatæ Episcopo.

1. *Nullas esse excommunicationes Episcopis reservatas.* — Angelus, verb. *Excommunicatio*, 6, et latius Sylvester, vers. 8, et Navarrus, num. 442 et 443, aliquas excommunicationes in hoc ordine ponunt, quas ego censeo vel non esse proprie et specialiter reservatas Episcopis, ideoque jam esse explicatas, vel non esse proprie ipso jure latas, vel, si quæ sunt, nunc propter posteriores leges vel privilegia vim non habere. Ut autem hoc ostendam, per singulas ab ipsis numeratas discurram, quoniam ad nonnulla jura intelligenda, et ad doctrinæ perfectionem inutile non erit.

2. *Prima excommunicatio quæ ab aliquibus in ordine reservatarum Episcopo numeratur.* — Principio numeratur excommunicatio lata ab Episcopo per statutum ejus, in quo eam sibi reservat, juxta cap. Nuper, de Sent. excomm. Immerito tamen hæc in præsentia affertur, ubi non agimus de excommunicationibus latis per particularia jura; id enim infinitum esset, ac pene impossibile, quoniam in diversis diocesis diversæ sunt, et variæ leges ferentes censuras, sicut etiam sunt multiplices in variis religionibus, quas nemo in hoc ordine ponit. Unde considerandum est, aliud esse reservationem esse declaratam in jure communi, aliud excommunicationem esse latam eodem jure; hoc posterius verum non est de talibus censuris, et hoc est quod nunc agimus; illud autem prius non solum de excommunicationibus latis ab Episcopo per statutum, sed

generaliter de latis a quibuscumque qui possunt canones vel statuta concedere, dici potest, ut patet ex eodem cap. Nuper. Generalis enim regula est, *quicumque potestatem habet ferendi censuram, posse etiam illius absolutionem sibi reservare*, respectu inferiorum; potestatem enim superiorem limitare non potest. Hoc autem sensu etiam excommunicatio lata ab homine potest dici reservata jure communi ipsi ferenti, non quia talis excommunicatio jure lata sit, sed quia secundum jus commune, nullus potest ab illa absolvere, nisi qui illam tulit, vel ejus superior.

3. *Secunda excommunicatio in eodem ordine.* — Secundo ponitur excommunicatio, quam incurrit, qui in crimine communicat cum excommunicato ab Episcopo, ille enim excommunicationem incurrit ipso jure latam, et reservatam Episcopo in cap. Nuper. Verumtamen hæc excommunicatio seu reservatio non est propria Episcoporum, sed generaliter fit, ad eum qui excommunicationem primam tulit, sive per jus, aut statutum, sive per sententiam; unde sæpissime pertinent ad alios iudices seu Prælatos minores Episcopis; imo cum proportione, etiam ad Papam; et ideo agendo de excommunicationibus Papæ reservatis hanc censuram declaravimus superiori disp., sect. 2, et ibi dicta applicanda sunt cum proportione ad omnes iudices, et Prælatos inferiores.

4. *Tertia excommunicatio.* — Tertio ponitur in hoc ordine excommunicatio, alias reservata Papæ, pro his casibus, in quibus ad illum non est accessus, neque ad legatum ejus. Quæ doctrina vera est, et tradita disp. præced., sect. 1. Dicimus vero hanc reservationem non esse per se factam Episcopo, sed Summo Pontifici; ab illo autem derivatur ad Episcopum ob justum impedimentum. Quod si necessitas major sit, aliis etiam communicatur absolutio juxta ordinem ibi præscriptum, et ideo casus hic alia expositione non indiget.

5. *Quarta excommunicatio.* — Quartus casus est similis præcedenti de censura canonica, *Si quis suadente*, quando percussio clerici levis est, vel, si sit inter religiosos, quando talis est, ut diocesiani auctoritatem requirant, juxta cap. Cum illorum, et cap. Pervenit, de Sent. excomm. Verumtamen hic etiam casus explicatus est cum illo canone, quia ab illius reservatione dimanat; et po-

tius dicenda hæc esset concessio specialiter facta Episcopo, quam reservatio; nam hæc facta est Pontifici, ipse vero postea illam facultatem concessit Episcopis. Sicut etiam concessit illam Abbatibus circa suos monachos, extra quosdam casus graviores; et non propterea dicitur hæc reservatio proprie facta Abbatibus.

6. *Quinta excommunicatio.* — Quinto numeratur excommunicatio lata in cap. Eos qui, de Sent. excomm., in 6, ubi illi, qui in casu necessitatis absolvuntur ab inferiori, si postea, cum possint, non præsentant se superiori, ad quem per se spectabat absolutio, excommunicantur excommunicatione eidem superiori reservata. Verumtamen de hac censura idem dicendum est, quod de secunda, quia illa reservata non fit Episcopo, nec est propria ejus, sed fit cuicumque iudici, ad quem pertinebat prioris censura absolutio, quia non tam est nova reservatio, quam annexa vel succedens præcedenti. Propter quod dici solet hujusmodi homo incidere in priorem censuram. Atque ita fit, ut hæc reservatio communis sit Summo Pontifici, et primario ad illum pertineat, ideoque illam expositam reliquimus superiori disput., sect. 3. Et ibi dicta applicanda sunt cum proportione ad cæteros iudices.

7. *Clement. Cum ex eo, de Sententia excommunicationis.* — Atque hæc sunt excommunicationes Episcopales, quas Navarrus affert, et sumpsit fere ex Sylvestro. Angelus vero addit aliam ex Clement. *Cum ex eo*, de Sent. excomm., ubi fratres Minores excommunicantur, si tempore interdicti admittant in suis Ecclesiis ad audienda divina officia fratres tertii ordinis. Verumtamen, si recte expendatur, illa censura non tam Episcopo, quam Pontifici reservatur; verba enim sunt: *A qua per alium quam per Romanum Pontificem absolutionis beneficium nequeant obtinere.* Interponuntur autem ibi hæc verba: *Vel satisfactione præmissa per locorum Episcopos, quos auctoritate Apostolica fungimus in hac parte.* Unde constat reservationem non fieri Episcopo, sed eam, quæ facta est Papæ, in quodam casu, et sub certa conditione committi Episcopis, ut Papæ delegatis. Accedit præterea, quod ipse Angelus notavit, legem illam revocatam esse per privilegia concessa Minoribus; et ideo in superiori disputatione a nobis omissa est, et omitti hic etiam potuisset.